

Straattypen en standwerkers

Kokadorus - Had-je-me-maar - Zuurbier - Jacob Hollander, e.a.

Meijer Linnewiel, Leeuwarden 1867-1934 Amsterdam, alias professor Kokadorus

De latere keizer der standwerkers verhuisde op zijn twaalfde jaar al naar Amsterdam. Daar scharrelde hij zijn kostje op straat bij elkaar, bijvoorbeeld met de (illegale) verkoop van lucifers in de Kalverstraat. Spoedig werd zijn gang op maandagmorgen naar het Amstelveld een traditie en daar, onder een lindeboom in de buurt van de Reguliersgracht, bouwde hij zijn act uit. Dat begon dan met een slag op een gong, waarna een inleidend verhaal kwam. Bijvoorbeeld dat zijn grootvader Ko heette, zijn grootmoeder Ka en zijn vader Dorus, wat Meijer samengevoegd had tot Kokadorus. Daarna werd de nationale en internationale politiek besproken en pas daarna, als terloops, prees hij ook nog eens zijn waar aan. Toen Kokadorus eenmaal populair geworden was ging hij zover dat hij zijn toehoorders sterk afraadde zijn waar te kopen omdat zij zich toch wel bewust waren dat ze getild werden?!

“Dames en heren, ziehier een aantal artikelen, welke wij u presenteren en aanrecommanderen, en welke wij u zonder mankeren zullen weten aan te smeren. Bewoners van de aardbodem en omliggende landen, hier zijn de spullen, die jullie zullen doen watertanden. Mijn cheffie en ik hebben besloten, dat de hele negotie vandaag voor een habbekrats aan mezomme uit de kraam vandaan gaat. Ja, jullie daar in de badkamer en op de vliering denken, dat die Kokadorus zo maar een beetje voor Koningin en Vaderland staat weg te liegen, maar dat is niet zo, want jullie zult allemaal verwonderd staan te kijken, als jullie hoort wat er met mij gebeurd is. Dat raden jullie nooit, ook al werd je zo oud als

Methusalem indertijd. Ik zal het jullie dan maar vertellen: ik ben namelijk benoemd tot directeur van de Maatschappij tot Verwarming van de Noordpool. Nee, mensen, dat moeten jullie niet wegpurmerender-nachtboten. Weten jullie wel wat dat betekent? Het hoogtepunt van mijn leven, de kroon op mijn carrière.

Cheffie, we gaan beginnen, en bij mijn gezond, ik ga niet eerder van het Amstelveld vandaan, of alles moet wegzijn.....”.

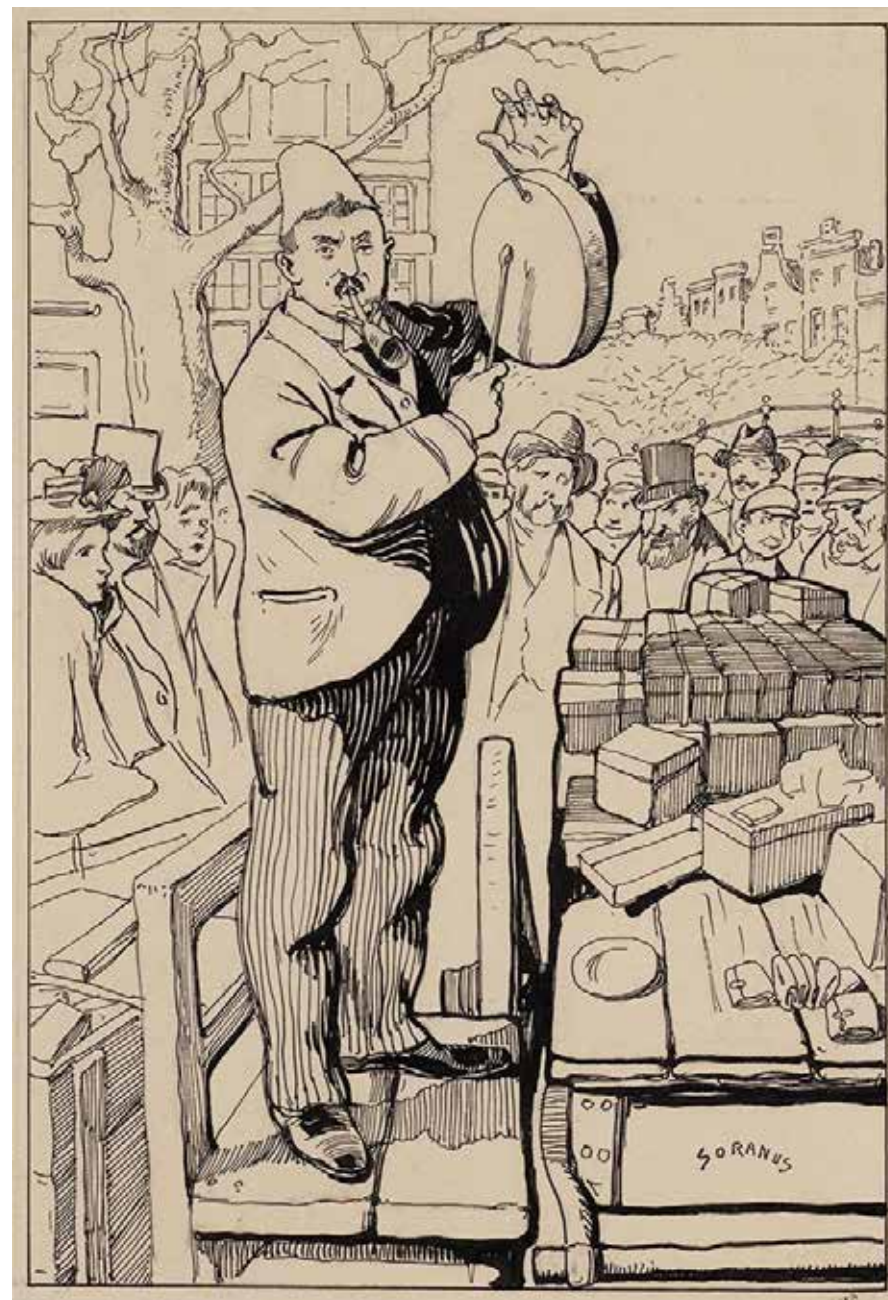
Cheffie was zijn hulpje op het Amstelveld en had een rood kalotje op. Als iemand iets kocht wierp Kokadorus hem het artikel met een ferme zwaai toe en cheffie moest dan de centen innen. De rest van zijn tijd was cheffie kruier op het Weesperpoortstation.

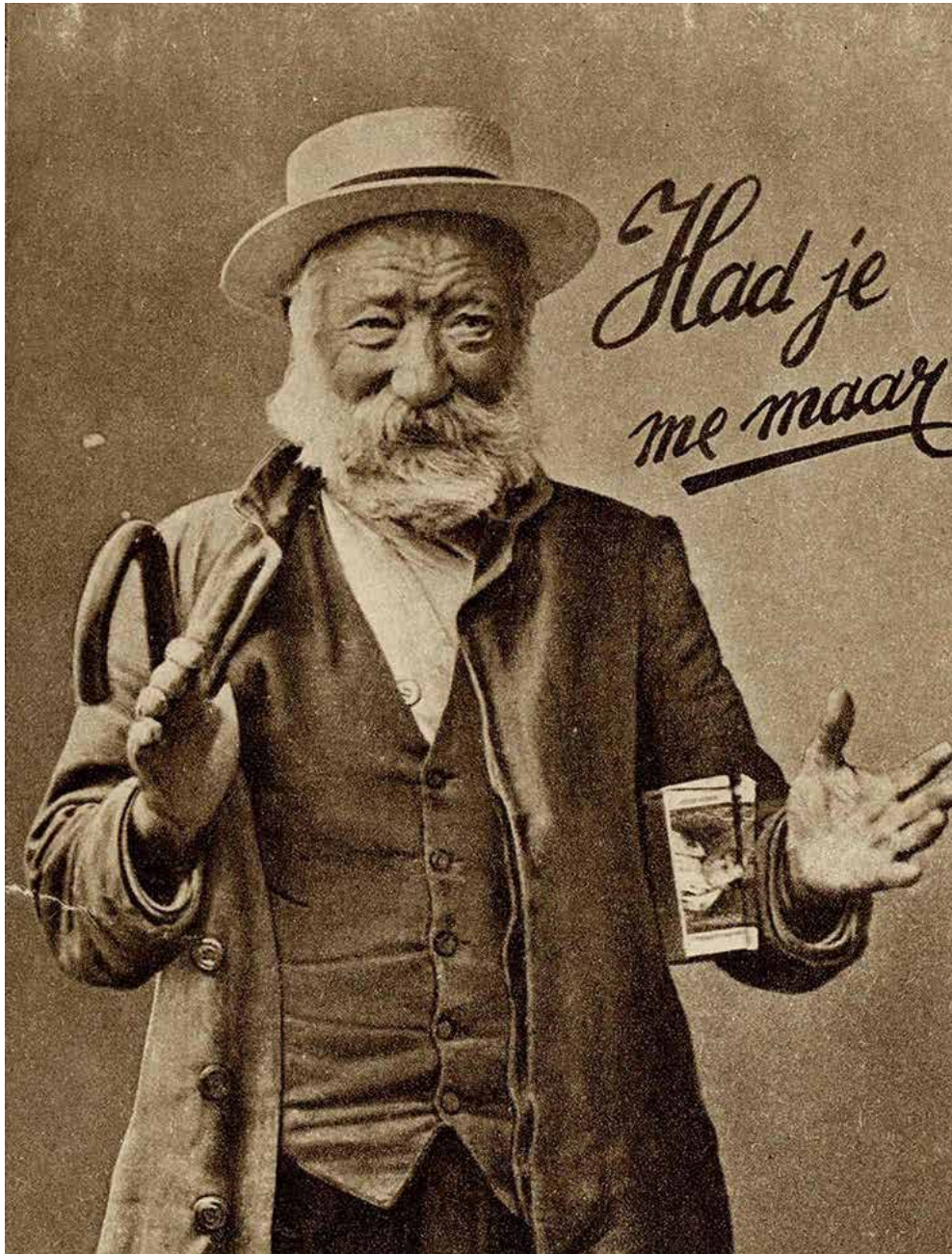
Toen Kokadorus in 1906 zijn zilveren jubileum als marktkoopman vierde stroomde het Amstelveld en de wijde omtrek vol met nieuwsgierigen en konden jubilaris en feestcommissie alleen met politie te paard voorop door de massa tot bij zijn standplaats komen.

Wanneer de titel professor toegevoegd werd is niet bekend, maar volgens Kokadorus was hij al professor voordat hij marktkoopman werd. Zijn vader had gezegd: *“Leippie, jij wordt professor, en daarmee is de kous af”*. Hij had het dan ook over “mijn collega Treub”.

De optredens van Kokadorus werden zo befaamd dat hij op gelegenheden wel eens voor een conference werd gevraagd en het verhaal gaat dat hij dat zelfs eens op 't Loo mocht doen voor koningin Wilhelmina. Buiten zijn optredens was Meijer Linnewiel een rustige man met een normaal familieleven, bovendien een vroom Israëliet.

Hij overleed op 27 mei 1934, zijn vrouw Hendrika in 1939, zodat hen de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog bespaard bleven. Alle kinderen en kleinkinderen zijn in Auschwitz en Sobibor vermoord.

**Cornelis de Gelder, Amsterdam 1856-1931 Amsterdam,
alias Had-je-me-maar**

Cornelis werd op 22 november 1856 in de Batavierstraat geboren en werd aanvankelijk metselaar. Door omstandigheden raakte hij aan lager wal. Op zijn negenentwintigste stierf namelijk zijn vrouw in het kraambed en enkele jaren later ook zijn tweede vrouw. Hij bleef achter met in totaal vijf kinderen en probeerde, als zo velen in die jaren, zijn verdriet te verdrinken in jenever. Hij ging optreden als acrobaat en als “domme August” op kermissen en jaarmarkten. Hij was veel op het Rembrandtplein te vinden waar hij wat lanterfantte of langs de eethuisjes schooide op zoek naar overgebleven voer. Als hij zonder geld voor drank zat werd de artiest weer wakker en deed hij een stijf dansje bij zijn lijflied:

*Had je me maar, met een knakie erbij,
Had je me maar, met een lokkie opzij,
Had je me maar, wat je hoort en wat je ziet,
Ik wil wel met je vrijen, maar mijn centen krijg je niet!*

Wie op het idee gekomen is om deze Had-je-me-maar lijsttrekker te maken van de Repaillepartij is niet duidelijk. Proteststemmers zijn er blijkbaar altijd geweest want tijdens de gemeenteraadsverkiezing van 1921 kreeg de partij ruim 14000 stemmen, goed voor twee zetels in de raad. De Gelder zou dus plaats nemen in de raad en de tweede zetel kwam via voorkeurstemmen beschikbaar voor Bertus Zuurbier, de anarchist. Cornelis kon zijn zetel niet opeisen want hij was op de morgen van de verkiezing door de kantonrechter veroordeeld voor openbare dronkenschap. B&W pleegden koortsachtig overleg met het ministerie van Binnenlandse Zaken

of dit niet voldoende was voor uitsluiting van het raadslidmaatschap, maar daar was een wetswijziging voor nodig die in de volksmond het Had-je-me-maar-wetje ging heten. Cornelis hield de eer aan zichzelf en bedankte voor het raadslidchap en liet zich opnemen in een sanatorium voor dronkzuchtigen in Beekbergen. De Rapaillepartij ging in 1923 als een nachtkaaers uit.

De Gelder werkte na zijn “genezing” als marskramer en sleet in de stad ook wel eens ansichtkaarten van zichzelf met een versje van Koos Speenhof er op:

*Als Had-je me maar was ik raadslid
Ik zwierf toen als bedelaar rond
Nu kom ik terug als van Gelder
Menschwaardig, gelukkig, gezond.
Ik bied u hierbij mijn portretje
Misschien koopt u iets van mijn waar.
Toe, help 'm als van Gelder te leven,
En niet meer als Had-je me maar.*

In 1931 stak De Gelder wat onvoorzichtig het Leidsebosje over en werd gegrepen door een auto. Op 30 november overleed hij in het Binnengasthuis, net 65 jaar geworden.

Hubertus Zuurbier, Heerhugowaard 1880-1962 Amsterdam, geen alias, gewoon Zuurbier

Bertus Zuurbier was van huis uit katholiek. Hij vertrok op jonge leeftijd naar Amsterdam en werd flessenspoeler in een apotheek. Hij sloot zich aan bij de vrije anarchisten en raakte in de ban van de door hem verafgode leidsman Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Zuurbier werd straatcolporteur voor de “Vrije Socialist”, eerst op het Amstelveld en na 1931 vooral op het Nassauplein, aan de voet van het standbeeld van “zijn” Domela Nieuwenhuis. Hij droeg altijd zijn donkere kostuum met breedgerande zwarte hoed, naar gelang het weertype aangevuld met donkere regenjas of donkere wijde mantel. Dat laatste kledingstuk vervulde een rol in zijn “act” op het Nassauplein, die ik als kind nog kon aanschouwen. Op een of andere manier speelde de Tachtigjarige Oorlog een rol in zijn redevoering en met enige regelmaat schreeuwde hij het uit, daarbij met een hand zijn mantel opengooiend: “Wat is nou vier jaar oorlog? Wij..., tachtig jaar!”

Zuurbier was recalcitrant, scherp van tong en spitsvondig. Op het Amstelveld deelde hij een buitenmuur van de houten noodkerk met enkele evangelisatiepredikers (Baas en Timmermans) en deelde hij zijn burens menige sneer uit. Hij was anarchist maar vooral antikaatholiek, antimilitarist en antifascist. Oh, ja, ook nog antialcoholist. Typerend voor zijn verteltrant is het volgende verhaal:

Ik kreeg verleden week een dwangbevel: In naam der koningin. Ik naar Den Haag. Bel aan bij het paleis. Willemien doet zelf open met een bont schórt voor. Ze zegt: Neem me niet kwalijk Zuur, dat ik je zo ontvang, ik ben namelijk bezig met de gootsteenkassies, die doen ze nooit goed naar mijn zin. Ik zeg, daar heb ik geen donder mee te maken. Moet je zien, wat je me nou weer thuis stuurt, en ik laat haar het dwangbevel in naam der koningin zien. Ze kijkt, ze

kijkt nog 'es en zegt: *Nou zal ik toch de pleuris krijgen Zuur, als ik daar iets van af weet.*' Daverend gelach. Zuurbier hield van afwisseling. Dit zelfde verhaal werd ook in de variant gebracht dat hij naar Het Loo op de thee gaat. Toen in 1921 de Sociaal-Anarchistische Actie in Nederland, beter bekend als de Rapaillepartij, deelnam aan de verkiezingen voor de Amsterdamse gemeenteraad was Had-Je-Me-Maar lijsttrekker en won twee zetels. Zuurbier kwam door voorkeurstemmen op de tweede zetel terecht. Zoals boven te lezen, kwam Had-je-me-maar nooit op die eerste zetel te zitten dus hield Zuurbier de eer hoog, even recalcitrant als op het Amstelveld. Fraaie anecdoten zijn ervan bekend, zoals de volgende: bij een der eerste hoofdelijke stemmingen in de raad antwoordde Zuurbier in

plaats van “voor” of “tegen” met “vandaag niet nodig!” alsof hij de melkboer aan de deur afhandelde. Terechtgewezen door de voorzitter, de eerste zitting van de nieuwe burgemeester De Vlugt, riep Zuurbier dat hij dan “blanco” stemde, waarop hij opnieuw terechtgewezen werd. Blanco bestond niet, een aanwezige raadslid was voor of tegen. Dan, zo besloot Zuurbier, zou hij zich verwijderen uit de zaal en alsnog geen stem uitgebracht hebben. Dat zou het patroon van zijn raadslidmaatschap worden, het ophalen van het presentiegeld om zich daarna weer te verwijderen. Dat heeft tot 1923 geduurd en daarna werd Zuurbier niet meer herkozen.

Voor zijn leeftocht bezocht hij frequent de “Keuken van 1870” in de Spuistraat, toen nog een veredelde gaarkeuken. Zijn laatste jaren sleet Zuurbier in de Polanenstraat (Spaarndammerbuurt).

Op 16 september 1962 werd hij op de Nieuwe Ooster begraven, vast en zeker in zijn donkerblauwe kostuum.

Jacob Hollander, Zutphen 1851-1929 Amsterdam

Jacob Hollander werd op 1851 in Zutphen geboren. Zijn ouders, Roosje Hartog Fritman (Friedman) en Jacob Hollander traden op

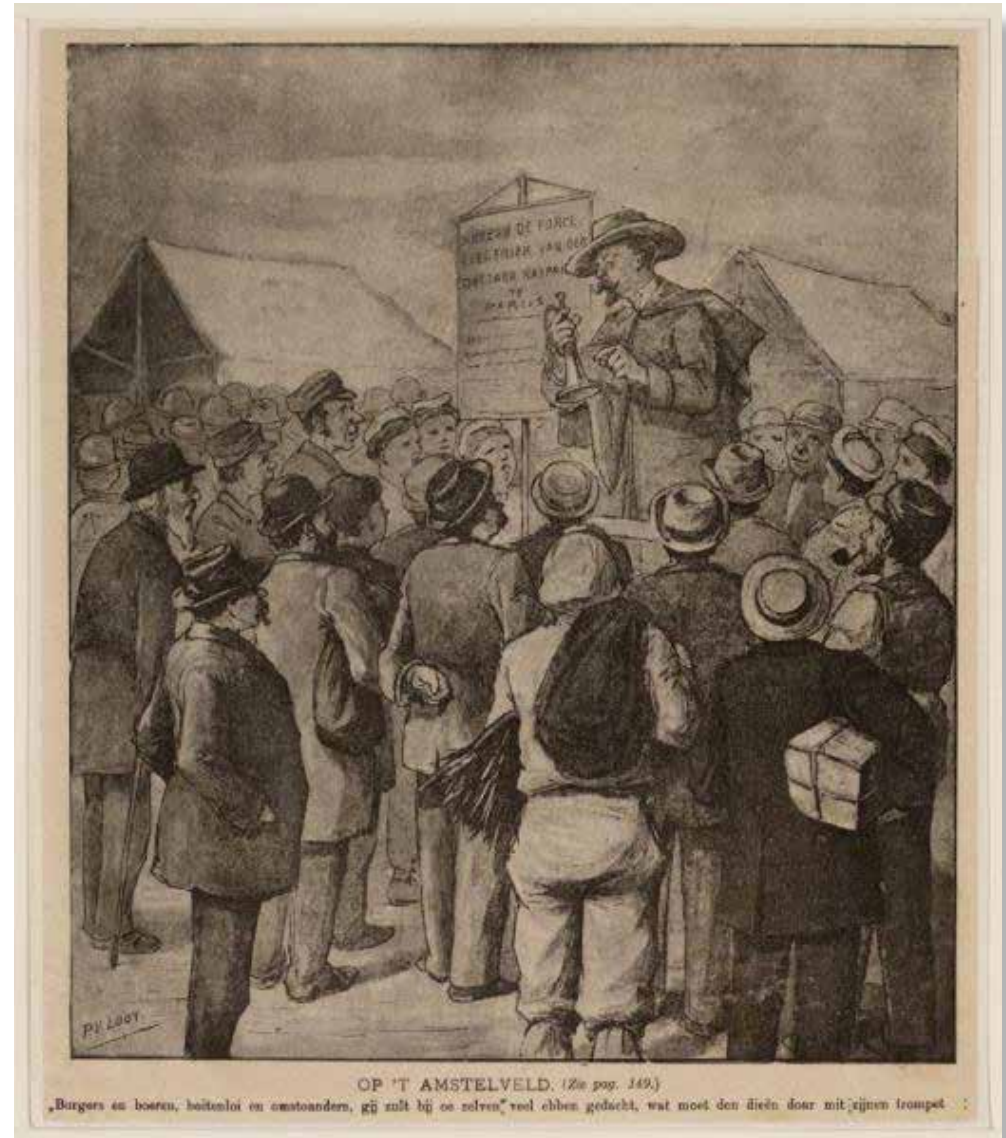
13 december 1854 in Arnhem in het huwelijk en hij erkende bij deze gelegenheid Jacob als zijn zoon. Uit een akte blijkt dat Jacob werd vrijgesteld van de Nationale Militie, omdat hij te klein van gestalte was. Hij werd tandmeester, woonde achtereenvolgens in Deventer en Wageningen en trad op 23 mei 1877 in Rheden in het huwelijk met Lizette Levie. Het echtpaar kreeg negen kinderen en woonde in Rheden, Arnhem, Dieren en Deventer. In 1894 verhuisde het gezin naar Amsterdam. Jacob Hollander gaf toen als beroep pedicure op. Op 24 december 1929 deed één van zijn zonen, Abraham, in Amsterdam aangifte van het overlijden van zijn vader Jacob Hollander.

Het volgende verhaal vertelde P. A. van der Linden Vooren in Amstelodamum maandblad jg.29 (1942):

Het zal omstreeks het einde van de (Eerste) Wereldoorlog geweest zijn dat Jacob Hollander nog het Amstelveld bezocht. Hij stond tegen de Amstelkerk, aan de Prinsengracht-zijde. Op een soort podium stond een tafeltje en een stoel. Misschien was het tafeltje wel een oude kist, of deed een koffer daartoe dienst; zo nauwkeurig weet ik het niet meer. Tegen de kerk hing een groot karton of lap, waarop met grote letters de naam Jacob Hollander voorkwam. Verder stond er zo iets op van pedicure en nog het een en ander; ook meen ik dat er enkele medailles op bevestigd waren. De man was iets onder middelmatige grootte, had een tanige gelaatskleur en een geweldige kraakstem. Hij was gekleed in het zwart, droeg een hoge hoed en had een dikke wandelstok bij zich. Hij leek mij enigszins stram. Wanneer hij zijn toespraak begon, stelde hij zich op zijn podium en sloeg enkele malen met zijn wandelstok ergens tegen aan om door lawaai de aandacht te trekken. Dit lukte hem uitstekend; hij behoorde nl. tot die kooplieden, die

altijd een grote kring van toehoorders om zich heen wisten te verzamelen.

De doktoren stonden bij hem in een slecht blaadje en die maandag waarover ik hier schrijf, vertelde hij, dat hij eens ontboden werd bij een bekend Rooms-Katholiek geestelijke te Amsterdam; hij noemde zijn naam en ik meen dat hij er bij vertelde, dat het de Deken van de R.K. te Amsterdam was. Deze geestelijke vertelde hem, dat hij een open been had, waarmee hij geruime tijd onder geneeskundige behandeling was, doch zonder baat te vinden. Hij ontblootte dit been en volgens Jacob Hollander kwam er een fistel te zien van naar zijn aanduiding minstens 20 cm. “Daar heb je het weer, zij hebben Uw been verprutst, die knoeiers. Maar als U vertrouwen in mij hebt, zal ik trachten het te genezen”. Jongens, jongens, dat was me een karwei, maar ik heb hem genezen en toen het zover was, heeft hij mij goed beloond, maar dat was nog niet alles. De geestelijke haalde zijn gouden horloge en ketting te voorschijn en zei: “Hollander, je hebt me een onbetaalbare dienst bewezen. Neem dit van mij aan en gebruik het je verdere leven”. Daarop maakte Jacob Hollander zijn zware gouden ketting los en toonde deze met het gouden horloge aan het publiek. Vervolgens begon hij over likdoorns te praten en zei tenslotte: “Is er iemand onder de aanwezigen die zo’n judas heeft, laat ‘m dan hier komen”, en tegelijker tijd sloeg hij weer met zijn wandelstok hard op zijn podium. Uit het publiek komt langzaam een bejaarde, schrale man naar voren. Het type van een schipper. “Ga zitten”, zegt Jacob Hollander op commandotoon. Het publiek is in spanning. “Trek je schoen uit”, commandeert hij verder met z’n kraakstem, “of dacht je soms dat ik ‘m door je schoen en al kan wegnemen”. De man trekt z’n schoen

uit, “en je kous” gaat het bevel voort. “Nou, je mag ook wel es je voeten wassen, die hebben zeker de laatste maanden geen beurt gehad. Zo, en dat is ‘m zeker, doet ie pijn? Jonge, jonge, wat een

knaap”, en op hetzelfde ogenblik betast Jacob Hollander de likdoorn. Ik verdenk hem er van, dat hij dit nogal hardhandig doet, want de man krimpt in elkaar van pijn. “Geef je zakdoek”. Een rode zakdoek wordt voor den dag gehaald. De spanning onder het publiek wordt groter. Dan wendt Jacob Hollander zich nogmaals tot het publiek. “Geacht publiek, U ziet hoe deze man lijdt, en onnodig, want ik zal hem binnen enkele ogenblikken van zijn pijn verlossen, ik zal hem voorgoed bevrijden van zijn likdoorn, zodat hij daar zijn leven geen last meer van zal hebben”. Jacob Hollander staat nog steeds met den zakdoek in z’n hand. Dan

legt hij den zakdoek op den likdoorn, grijpt dezen tussen vinger en duim en draait hem met kracht uit den teen. De man trekt een gezicht zo pijnlijk, alsof hij door den grond zakt. Jacob Hollander heft zijn arm op en laat het publiek de likdoorn zien. "Geef je pet", commandeert hij. De man, nog half beduusd, geeft zijn pet. Vervolgens legt Hollander de likdoorn op de pet en laat hem nogmaals aan het publiek zien. "Trek nou je kous en schoen maar weer aan". De man doet dit en wil weg gaan. "Blijf zitten", luidt het bevel. En dan vervolgt Jacob Hollander, "Geacht publiek, nu wil ik U bewijzen, dat de man van zijn lijden verlost is. Ik kan nu staan, ja dansen op z'n voet, zonder dat het 'm pijn doet", en tegelijker tijd gaat Jacob Hollander op den man z'n voet staan en drukt er enige malen op. Dit doet hij echter tactisch; overigens lijdt de man nog zoveel pijn van het gewelddadig verwijderen van zijn likdoorn, dat hij hiervoor ongevoelig is. "Voel je daar wat van?", vraagt Hollander. De man, die nog niet geheel zichzelf is, antwoordt ontkennend. "Zo, ga dan maar heen, het kost je niks". En zich dan weder tot het publiek wendend, zegt Jacob Hollander, "Ik begrijp, dat de meesten van U hier niet in het publiek geholpen willen worden, maar U kunt ook terecht bij mij aan huis", en hij wijst met zijn wandelstok naar zijn grote adreskaart, welke bij hem hangt en waarvan ik in de aanvang sprak. "Verder heb ik hier voor U meegebracht een likdoornzalf, een pracht middel, waarmede U de hardnekkigste likdoorn kunt verwijderen. Tegen betaling van 10 cent kunt U zo'n doosje meenemen". Daarmee is deze voorstelling afgelopen. Er komt beweging onder het publiek, enkelen ervan blijven staan om een doosje zalf te kopen, de overigen verspreiden zich verder over het Amstelveld.

Chris Smit, alias Kikkie de Bruggetrekker (1858-1940)

Een kar-ga-door verdiende zijn brood door zwaar beladen handkarren over hoge welfbruggen te helpen. Voorzien van een stevig touw met een even stevige ijzeren haak hield hij de wacht bij 'zijn' brug om slepers en karrevoerders zijn diensten aan te bieden. Daar werd vooral gebruik van gemaakt als het wegdek door regen of sneeuw spiegelglad geworden was. Als de bruggetrekker 'beet' had pikte hij de haak aan de kar en begon te trekken. De laatste vertegenwoordiger van deze beroepsgroep overleed in 1940 op 81-jarige leeftijd: Christiaan Smit uit de Boomstraat, beter bekend als Kikkie de Bruggetrekker. Hij had eerst 38 jaar de wacht gehouden op de Reesluis en verhuisde toen naar de Prinsensluis (Prinsengracht/Reguliersgracht), waar hij nog eens 14 jaar stond. Hij had een leren lap op zijn schouder waarover het trektouw met een haak. Op de hoek bij de sluis was een kroegje (met de ooievaar) waar Kikkie, na een klus, zijn verdiende centen weer gauw kwijt raakte. Toen hij 76 was heeft hij zijn haak aan de wilgen gepikt.

Justus van Maurik Jr. (1846-1904) was zoon van de gelijknamige Van Maurik die een sigarenhandel op het Damrak dreef. Hij begon als schrijver met het schrijven van blijspelen en kluchten. In 1878 kwam van hem een novelle uit: 'Mie de porster'. Hij was redacteur van het in 1877 opgerichte dagblad 'De Amsterdammer' dat later verder ging als weekblad 'De Groene Amsterdammer'.

Hij liet zijn boekjes over straattypen graag illustreren door Johan Braakensiek, wiens tekeningen bij deze verhalen bij het stadsarchief in bewaring zijn. In het vervolg van onze opsomming van Amsterdamse straattypen putten wij vaak uit de geschriften van Justus van Maurik en de tekeningen van Johan Braakensiek.

Pieter Vierberg(en), alias de Blikken Dominee

Bekende straattypen waren tusschen de spelende jeugd altijd te vinden en vooral de ‘Blikken Dominee’ kwam met kermis eensklaps te voorschijn, na soms maanden lang onzichtbaar te zijn gebleven. Hij was een allerzonderlingste verschijning, een man met een ascetisch voorkomen, lang grijs haar en een sterk Willemstraatsch accent. Meestal liep hij op klompen, soms op één klomp en één schoen – waarschijnlijk al naar gelang hij verstrooid was of niet – of ‘de Geest’ had in meerdere of mindere mate. Behalve een stok, die hem een steun, maar ook een wapen was nu en dan, droeg hij een zakbijbel, een pak tractaatjes en den blikken trommel met obliën mede, waaraan hij zijn bijnaam dankte. Op de steigers, op de stoepen, of midden op straat, verzamelde hij jeugd en ouderdom om zich heen, maakte ruimte met zijn stok, ging midden in den kring staan en begon met een gebed. Daarna hield hij een soort preek over ‘de verdorvenheid des vleesches, de verkankering des gemoeds en de gifplanten der zonden, die op de mesthoopen der menschenzielen ontspruiten’. Hij wees op de Genade, de barmhartigheid en de reinwassching door ‘t bloed.... en eindigde met obliën te ver-

koopen. – Lekkere, varse, zeivers gebakken obliën! Lukte de negotie, dan zei hij tot de koopers een zalvend: “Dankie wel, hoor! Dat ‘s Heeren zegen op u daal!” Maar als het debiet onder nul

bleef – en de jongens hem in de maling namen, zwol de toornader op zijn voorhoofd, zijn mond vertrok zich nijdig en tusschen de enkele stompjes tand die hem nog trouw waren gebleven, door, siste hij zijn belagers de woorden: ‘Amalekieten, Philistijnen, Edomieten..., krengekoppen’ toe! Dan ging hij verder, scheldend en razend, totdat ‘de Geest’ eensklaps weer over hem vaardig werd en hem deed stil staan, terwijl hij zich op de borst slaande uitriep ‘O, Heere! Heere! wees mij arme zondaar genadig... oblieën, varse, lekkere oblieën!’

*Uit: Toen ik nog jong was,
Justus van Maurik, 1901*

Pijpedoppie

Op het Muntplein stond Pijpedoppie en verkocht, hoe kan 't anders, pijpendoppen. Dat was een dekseltje dat rondvliegende vonken (brandgevaar!) moest voorkomen. Als een passant voorbij liep met een pijp zonder dop werd die geheid aangesproken met: "Dat is gevaarlijk meneer, koop zo'n dop voor vijf cent tegen het brandgevaar". Pijpedoppie was niet gek en bedreef deze centenhandel via koppelverkoop, dat wil zeggen "Koop er één voor een

dubbeltje en dan krijg je er gratis een bij voor je zondagse pijp. En ik beloof je dat je nooit eris een zware pijp zal roken".

Jozef de Schoenpoetser

stond naast Pijpedoppie, ook op het Muntplein. Hij werd ook wel Jozef van de Munt genoemd, omdat hij op het (toenmalige) Schapenplein met z'n rug tegen de voet van de Munttoren zijn standplaats had. Elke passant werd beleefd gegroet, met twee vingers tikkend tegen de pet en uitgenodigd zijn schoeisel te laten reinigen: "Schoonmaken"? riep hij dan. Jozef was een

oud-gediende, dat wil zeggen oud-militair, met zijn borst behangen met medailles. Jozef had de Tiendaagse veldtocht tegen België meegemaakt en had triomferend boven op de Citadel van Antwerpen gestaan. Als hij een klant had gestrikt lachte hij glunderend en sprak een zegenwens uit, als dank voor de kleine gave. Hij leefde in de Duvelshoek, ergens in de Schapensteeg.

Braakensiek heeft Jozef veel te lang getekend. Hij was in werkelijkheid een klein kereltje.

Cornelis (Kees) Meijer, alias Meijer de Rijmer (1818-1885)

Volksdichter, liedjeszanger, voornamelijk in de Kalverstraat werkzaam. Cornelis Meijer werd op 26 oktober 1818 te Amsterdam geboren als zoon van de uit Edam afkomstige zeilmaker Klaas Meijer en zijn vrouw Nelletje Wedepool. Hij werd geboren in de Foeliestraat N15 K2, later nr. 3 tot het voor de IJ-tunnel afgebroken werd. Van zijn zesde tot zijn negende jaar bezocht hij de christelijke school van de Hervormde Gemeente in de Koestraat. Hij speelt de hoofdrol in het hoofdstuk 'Straatfiguren' van Henri Polak's werk *Amsterdam die groote Stad* (1936) en wel in de volgende bewoordingen:

Er was (in Amsterdam) ook een discipel van Euterpe, of beter wellicht van Erato, en geen geringe; Meijer de Rijmer, de Amsterdamse straatfiguur bij uitnemendheid. Een vrij hoge gestalte, ene lange grijze baard, een fluweelen baret op het hoofd en een fluweelen schoudermantel, die bijna tot de hielen reikte, om de leden, een stevigen krukstok (want hij liep moeilijk) in de hand. Hij dichtte erotische poëzie en stond derhalve bij het deftige publiek niet in de gratie - maar zijn erotiek zou in onze dagen geen blos brengen op het gelaat van de schuchtersten. De gedichten waren onveranderlijk in regels van enkele lettergrepen gesteld. Elke week verscheen een nieuwe vers, dat de dichter in de kringen zijner bewonderaars, nu eens op den eenen, dan op den anderen straathoek, voordroeg en waarvan hij hun voor enkele centen afdrukken verkocht. Geen mensch genoot grootere populariteit dan Meijer. Vele jaren hoorde hij tot de onmiskenbare stoffage van de hoofdstad en toen hij op hoogen leeftijd stierf, was de verslagenheid algemeen.

Er werd beweerd, dat hij uit een deftig, althans gegoed burgergeslacht stamde en door den drank aan lager wal was geraakt. Het is niet te zeggen, of daarin eenige waarheid stak.

Joedele Saar

In het logement ‘t Logement voor den Reisenden Man’ van Jetje Meloen in de Duvelshoek:

- Hé, daar is joedele Saar! die hebbe we in lang niet gehad!

Een jodin met één kind in een wollen doek gebonden voor de borst, een ander dat zich aan haar rok vasthoudt en een gitaar in de hand is het logement binnengekomen.

- N'avend Jetje, - zegt ze knarsend-heesch. - Ik stik toch als van de droogheid in me keel, en 'k heb als geen losies vannach, is d'r nog plaas?

- Op zolder, Saar!

- Blijf gezond! Boven 'n zolder is toch 'n dak! Saar zal der gaan slape met d'r marmotjes, hoor je!... maar geef me eerst een brandewijntje!

- Heb je cente?...

- Zou Saar anders kommandeere?... Zij rammelt in haar zak met geld. - Wel arm, maar eerlijk en braaf...

- Geef dan op!

- Daar, een duppie! Geef me der gelijk maar twee...

- Is dat je jongste? - Waar binne de andere?

- Bij me zuster zoolang. 'k Heb er vijf, dat weet je.

- Allemaal van je man?... lacht Jetje.

- Over wat zou ze niet van 'en man weze?

- Zeg, joedle Saar! roept een der gasten uit een hoek, - zing ereis 'n moppie!

- Geef jij cente?

- Voor jou gekraai? Dankie!

- Nou, dan géén gezang, ik joedel toch

niet voor men plezier!

[.....]- Alla, dan maar!

De jodin neemt haar gitaar – het kind in den doek blijft rustig doorslapen - en slaat een paar accoorden aan. De meeste gasten zien om, door dat ongewone geluid, de hoofden luisterend vooruitstekend. Joedele Saar begint een lied. Haar buitengewoon wijde, zwartbedonsde mond gaapt open en tusschen de dikke lippen worden haar groote, onregelmatige, gele tanden zichtbaar. De vleugels van haar kakatoe-achtigen neus bewegen zich op en neer als zij, met haar roode, waterige oogen knippend, zingt:

Oend oef de Berge da ist es sjeen!

Da ist der Himmel blau....

Da springt der Gemsbok oef den Steen

Oend soecht sich eine Frau.

Hoeldie-oe-adoe - hoeldie-a-a-a! hoeldio!

Zij jodelt met valsche, scherpe en neuzige stem, het Tirolerlied verhaspelend, totdat achter in 't vertrek een man, die luchtballons zit te vullen uit een gasketeltje, dat onder de tafel staat, schaterend uitroept: - Schei uit, Saar! je joedelt me ballonnetjes kapot; Heerekrintjes, wat 'n geluid-'t is, of d'r 'n varke gekeeld wordt... Saar eindigt haar gezang met een harde greep in de snaren en gilt in mineur: - Jij zal gekeeld worre, leelijke ballonman! Wat wou jij vertelle? Weet jij veel, wie Saar is. - 'k Heb toch gezonge an alle voorname hove, voor alle groote potentate van Europa; de mense hebbe als goud betaald, om me te hoore. Toen droeg Saar zije kleere, zóó lang, sleepe van zes el! Diamant om der hals, en zulke perels in men oore! En grave en baronne hebbe me derlui complement gemaakt. En me tweede kind is van een heel hoog persoon van 't hof - 'k mag zen naam niet noeme - dat's verboje en gevaarlijk, maar hij lijkt persies op de rijksdaalders... die juillie niet hebbe.

Een schaterend gelach klinkt door 't logement...

Uit: Toen ik nog jong was, Justus van Maurik, 1901

Blinde Dirk

Blinde Dirk speelde klarinet en werd begeleid door twee dochters, later werd dat er één. De meisjes waren slank en hadden een best chique voorkomen. Dirk was echt blind en droeg een blauwe bril. Hij droeg altijd een geklede jas die zo oud was dat hij groen geworden was. Hij speelde op zijn manier heel virtuoos, met bewogen trillers.

Haantje-Pik

Haantje Pik verkocht in de Kalverstraat voor een cent een almanak voor het nieuwe jaar.

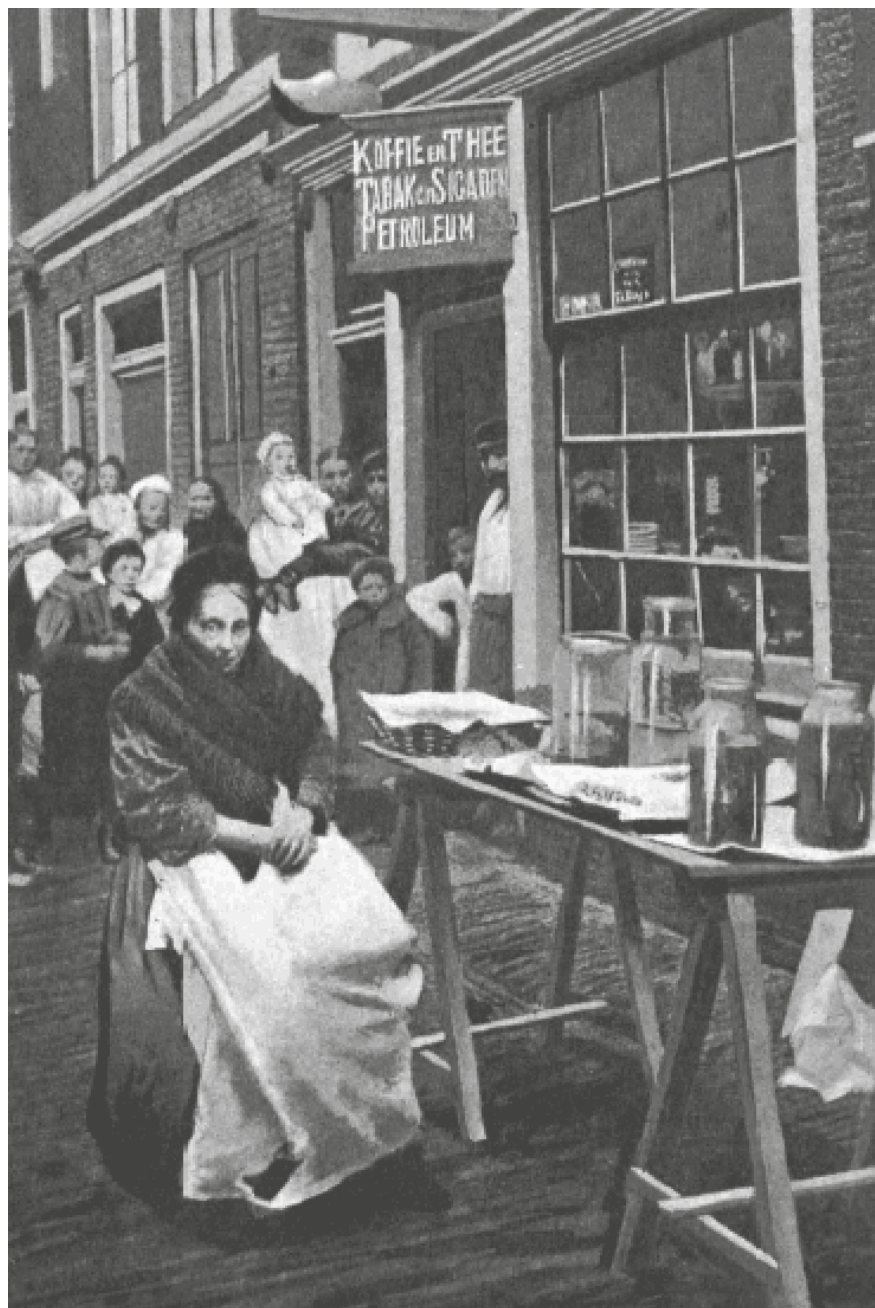
De Japaneesjes

“Amsterdam werd vermaakt door de Japaneesjes. Het waren broer en zus Christiaan en Kaatje Britting. Kaatje maakte allerlei bokkesprongen op de muziek die Christiaan op zijn viool kraste. Zij danste met haar armpjes en een paar vingers in de hoogte, of deed met een tamboerijntje in de hand erg onbeholpen een balletdanseres na. Zij dankten hun naam aan hun kleine gestalte en hun schuin staande ogen... zij spraken onvervalst Amsterdams, net als hun burens in de Duvelshoek waar zij woonden. Zij waren zeer gezien in Amsterdam en toen Christiaan ging trouwen, werd er door de Amsterdammers een geweldig festijn van gemaakt. De stoet had moeite om het stadhuis te bereiken, zo dicht stonden de mensen opeengepakt in de straten... kort na deze dag zijn de Japaneesjes opgepakt en in een gesticht gestopt.”

(P. van der Zwan in: Had je me maar, Amsterdams straatleven 1900-1940)

Dat gesticht zag Justus van Maurik iets anders. Christiaan woonde met zijn vrouw in Amersfoort, waar zij zich in een tehuis hadden ‘ingekocht’. De Japaneesjes hadden in de Duvelshoek namelijk zeer zuinig geleefd en flink geld overgehouden. Van Maurik vertelt ook dat hun vader een Normandiër was, Zwarte Jan, zo zwart als een neger. Hij had met z’n schoenpoetsbak voor de Waag op de Botermarkt gestaan. Die schuinstaande ogen waren een verkeerde interpretatie van het negroïde uiterlijk van broer en zus.

Ootje

Een der oudste bewoonsters van de Duvelshoek, zéker de meest bekende, was de weduwe Felman, die bij haar stalletje op de hoek van de St. Pieterssteeg zat, met lekker zuur en eieren, snoepgoed, noten en appels. Nu is de vijftigjarige vrouw in het Bestjeshuis opgenomen en mist 'de buurt' haar 'Ootje'. Zó werd zij jaren lang door groot en klein genoemd, omdat zij door al de burens zowat als een grootmoeder werd beschouwd. 'Als Ootje 'et zeit, zal 't wel waar weze' - en 'Ootje weet 'et wel', of: 'we zelle 't eerst ereis an Ootje vragen'... waren uitdrukkingen, die getuigenis aflegden van haar aanzien en invloed. "Ik ben, zolang ik leef, nooit de buurt uit geweest en als ik er uit moet, zulle ze me als lijk er uit moete drage..." placht zij te zeggen en met trots liet zij erop volgen: - 'k Heb m'n hele permetasie hier en ze kanne Ootje nog niet misse!... Toch is zij niet uit den Duvelshoek gedragen, maar netjes met een vigelante naar het Oude Mannen- en Vrouwenhuis gebracht, waar zij nog enige jaren rust hoopt te genieten.

Zij was een eenvoudige vrouw, die somtijds sufferig kon zitten druilen bij haar stalletje, en daarom door enkele spotvogels wel eens Mie Soes werd genoemd. Maar die grappenmakers wisten niet, dat Ootje veel meer deed, dan alleen op haar negotie passen en dikwijls doodmoe was, omdat zij op haar ouden dag nog voor een groot huishouden had te zorgen. Haar dochter namelijk, stierf in het kraambed en liet acht onverzorgde kinderen na. Voor de toen tachtigjarige Ootje was dit een harde slag. Ze was er eerst een beetje door 'van der tramontane' en zat te suffen, maar op eens schudde zij die doffe droefheid krachtig af en zei meewarig: 't Is 'n heel ding voor m'n schoonzoon! Nou!... Hij werkt de hele dag voor z'n stukkie brood... en nou zit de stumperd in eens voor alles allenig... 's Jonges, jonges! dat gaat toch zó niet. Nadat haar dochter er netjes en deftig onder gebracht was, klopte zij de weduwnaar eventjes op den schouder en zei kalm goedig: "Trek je maar geen harnas aan, jonge, ik heb meer kindere grootgebracht, ik zal deze acht ook wel groot brenge... Vooruit, hou je maar goed, ga met je oudste jonge 'n augurkie pikke, dat verzet nog een beetje!

Uit: Toen ik nog jong was, Justus van Maurik, 1901

Theo Bakker's Domein

Op deze site vindt u makkelijk leesbare maar toch informatieve verhalen over de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam. Ze zijn onderverdeeld in rubrieken als Middeleeuwen, godsdiensten, nijverheid en handel, transport, openbaar vervoer, haven, watermanagement, stadsuitleg, annexaties, verkeersdoorbraken, chroniquers en allerlei andere zaken.

Klik hier voor een overzicht van alle PDF's op deze site

